

כ"ב/תמוז/תשפ"ג

11/07/2023

לכבוד,

מנהלי מחוזות

מפקחים כוללים

מנהלי בתי ספר

מרכזי הוראת היסטוריה

המורים/ות להיסטוריה בבתי הספר בחינוך הערבי והבדואי

חוזר מפמ"ר היסטוריה בחינוך הערבי, תשפ"ד

עם תחילת שנת הלימודים תשפ"ד אני מבקש לחזור ולהודות לכם על כל הפעילות הברוכה בשנת הלימודים הקודמת, תשפ"ג 2022/2023.

האתגרים הרבים, השינויים האינטנסיביים והמהירים עם כל ההתפתחויות הטכנולוגיות בעשור האחרון מחייבות אותנו, מורים ומורות בהוראת היסטוריה בחברה הערבית, ליזום ולעודד שינוי בשיטות ההוראה, הלמידה והערכה. במטרה לצייד את תלמידינו במיומנויות המאה ה-21 כדי להכין אותם לעתיד, לעזור להם להתמודד עם אתגרינו ולהתעדכן בכל התפתחויותיו. ובעידן העכשווי, עם ההתפתחויות הטכנולוגיות וכו', עלינו לשים דגש רב על הכשרת הלומדים באמצעות הקניית מיומנויות.

מאחל לכן ולכם שנה טובה, פורייה ומלאה בעשייה מבורכת.

- ✓ הקניית מיומנויות לתלמידים
- ✓ תוכנית הבגרות הגמישה
- ✓ מתווה הלימודים לתלמידי כיתות יא – יב'
- ✓ מתווה לימודים מורחב (5 יחידות לימוד)
- ✓ תוכנית גפ"ן
- ✓ הנושא השנתי בתשפ"ד: מיצוי ומצוינות
- ✓ קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרם
- ✓ כוורת על יסודי
- ✓ אוכלוסיות מיוחדות
- ✓ ערכים ולמידה חברתית-רגשית בהוראת היסטוריה
- ✓ תכנית הלימודים המחייבת בחטיבת הביניים
- ✓ תכנית הלימודים המחייבת בתי ספר יסודי
- ✓ בין תחומיות ורב תחומיות בהוראת היסטוריה
- ✓ יחידות הוראה לחטיבות הביניים:
- ✓ מערך ההדרכה ב-תשפ"ד
- ✓ קבוצות פייסבוק וואטסאפ מקצועיות למורי היסטוריה
- ✓ חומרי לימוד המותרים בשימוש
- ✓ אתר המפמ"ר

הקניית מיומנויות לתלמידים

מטרת החינוך בישראל לטפח לומד בעל ידע, מיומנויות וערכים שיאפשרו לו להתפתח לאדם משכיל, למצות יכולותיו ולתרום לחברה. [תפיסת הלמידה המתחדשת 2030](#) מגדירה את שלוש-עשרה המיומנויות שחשוב להקנות לבוגרים שלנו.

תהליך העבודה על המשימות המבוקרות מזמן לכם, המורים, הזדמנות נפלאה להקנות לתלמידים ידע לצד מיומנויות. כל אחת מהמשימות מקנה לתלמידים, נוסף על המיומנויות האורייניות, מיומנויות רגשיות וחברתיות, כגון מודעות עצמית ותחושת מסוגלות, הכוונה עצמית ויכולת לעבוד בצוות.

בשנה"ל תשפ"ד יינתן דגש להקניית המיומנויות:

- **אוריינות הלשונית**, המהווה בסיס ללימוד תחומי הדעת במדעי הרוח.
- **חשיבה ביקורתית** החיונית לצמיחתם של בוגרים המסוגלים לנסח טיעון מנומק, לחוות דעה, לקבל החלטות ולחשוב באופן עצמאי.
- **מיומנות החשיבה היצירתית** המאפשרת טיפוח גמישות מחשבתית, סקרנות ומקוריות.
- **אוריינות המידע** המסייעת לתלמידינו להתמודד עם שפע המידע המתחדש חדשות לבקרים – לאתר מידע, להעריך את המידע ולהציג מידע באופן ברור, חוקי והוגן.
- **אוריינות הדיגיטלית** שרכישה על ידי התלמידים מאפשרת לאתר מידע איכותי ומהימן להתנהל ברשת באופן מושכל, הוגן ומכבד.

אנו קוראים לכם להצטרף למגוון השתלמויות שעניינן הצעות לדרכי הטמעת המיומנויות בהוראה בכיתה.

תוכנית הבגרויות הגמישה

בתשפ"ד יחלו תלמידי כיתות י' ללמוד את מקצועות מורשת, חברה ורוח על פי המתווה הגמיש. באתר המפמ"ר ריכזנו עבורכם את כל ההנחיות והמסמכים המלווים הנדרשים לכם לצורך בחירת המתווה המתאים לכם, ואופן מימוש התוכנית בהיסטוריה.

אנו מזכירים כי יש ללמוד את התוכנית ב-6 שעות שנתיות לכל הפחות. כיתות אגף שח"ר יקבלו כמובן יותר שעות הוראה.

פיתוח מקצועי: בתשפ"ד נציע מגוון רחב מאוד של השתלמויות כדי לסייע למורים להתמקצע בתהליכי בניית משימות הערכה ומחוונים. בין היתר תוכלו להצטרף, כמדי שנה, להשתלמויות המפמ"ר, ובד בבד ללמוד יחידות עצמאיות במסגרת "הכוורת".

- [סרטון הסבר על הכוורת](#)

- [מרחב היסטוריה בחינוך הערבי - הכוורת](#)
- להרחבה – ראו בהמשך.
- כמו כן אנו מציעים מגוון השתלמויות מקוונות בנושא הוראת היסטוריה לתלמידי החינוך המיוחד, פיתוח חשיבה היסטורית, ו-SEL בהוראת היסטוריה. כדי להתעדכן - אנא עקבו אחר המידעונים שלנו, אתר המפמ"ר ופורום המורים בפייסבוק.

תוכנית הבגרויות הגמישה לכיתות י' תשפ"ד (2024)

בשנת הלימודים תשפ"ד 2024 יחלו תלמידי כיתות י' ללמוד לפי בחירת בית הספר, האפשרות לבחון להיבחן על פי המתווה החדש (תוכנית הבגרויות הגמישה **או** המתווה הישן (70%-30%)). לרשותכם אתר תכנית הבגרויות הגמישה:

[המרחב הפדגוגי, תכנית הבגרויות הגמישה](#)

[טבלה של תכנית הבגרויות הגמישה](#)

[אתר המפמ"ר, היסטוריה בחינוך הערבי](#)

מתווה ההיבחנות החדש לתלמידי כיתה י' תשפ"ד (2024)

✓ **בחינה חיצונית (35%) ללא ציון שנתי.** להלן סמלי שאלון לכל חטיבה – [קישור](#)

פריסת נושאי הלימוד:

בית הספר יבחר אחת מהחטיבות המוצעים להיבחנות חיצונית המצויים לפי חטיבה ראשונה או חטיבה שניה. להלן החטיבות:

1. **חטיבה ראשונה (23215):** [פרק שני](#) היסטוריה של מזה"ת בעת החדשה [ופרק שלישי](#)

היסטוריה של העם היהודי בעת החדשה. – [קישור](#)

2. **חטיבה שניה (23225):** [פרק ראשון](#): תולדות האסלאם בימי הביניים [ופרק רביעי](#): שואת

העם היהודי בין השנים 1933-1945 – [קישור](#)

להלן דוגמאות בחינה לפי נתיב הבחינה:

א. דוגמה למבחן בנתיב הראשון – [קישור](#)

ב. דוגמה למבחן בנתיב השני. – [קישור](#)

✓ **שתי משימות מקוונות ומבוקרות - בהיקף (35%)**

בית הספר יבחר בשתי משימות מקוונות מתוך המשימות המוצעות באתר המפמ"ר, הבחירה לפי סוג המשימה (אישית או קבוצתית) באחריות בית הספר: המשימות והערכתן תתבצענה באמצעות

אחת מהמערכות המקוונות של משרד החינוך על פי בחירת ביה"ס - "מוזל", "מיקרוסופט 365" ו"גוגל". הבחירה בסביבה היא באחריות בית הספר.

הערכת המשימות תבוצע בשלושה שלבים: שלב (3) תכנון, שלב (5) טיוטה, שלב (6) הגשה סופית. -

קישור

✓ הערכה בית ספרית – חלופית בהיקף (30%)

כמדי שנה אנו מפרסמים את עדכון דרכי ההערכה חלופית בהוראת היסטוריה והן כדלקמן:

1. מבחן: בשיטות הערכה אלטרנטיביות. קישור

2. מיני חקר: בהיקף של עמודים. קישור

3. פורטפוליו: קישור

להלן טבלת מסכמת לנושאים הנכללים בהערכה חלופית - קישור

השנה, לאור השינויים המתרחשים בתהליך הלמידה, ויישום המיומנויות בתהליך ההערכה כגון: מיומנויות, אוריינות לשונית, אוריינות ידע, אוריינות דיגיטלית, חשיבה ביקורתית וכיו"ב ...

אנו **ממליצים** להרחיב את דרכי ההערכה החלופית בהוראת היסטוריה, שתכלול גם דרכי הערכה מגוונים (הצגה, דו"ח סיור, סיפור היסטוריה, ראיון עם דמות היסטורית, שימוש בתעודות מארכיונים וכיו"ב....)

מתווה הלימודים לתלמידי כיתות יא – יב'

תלמידי כיתות יא' ויב' בשנת תשפ"ד ממשיכים ולומדים על פי מתווה הלמידה הקיים כיום. משמע – היבחנות בבחינת בגרות פנימית (הכוונה לשתי יחידות חובה), ועל פי **מיקודי תשפ"ד וכללי המענה של בחינות תשפ"ב**.

לנושאי הלימוד לבחינות תשפ"ד, מועדי החורף והקיץ, ראו באתר המפמ"ר:

מתווה הלימודים לתלמידי כיתות י"א – י"ב

קישור תכנית לימודים

הקלות נוספות במתווה הישן:

כיתה י"א: החל מחורף כיתה י"א ניתן להיבחן בבחינה חיצונית (הכוונה כי המורים יכולים להגיש את הציון הפנימי בבחינה בהיקף 70% מאחר ושיטת ההיבחנות בהוראת היסטוריה בחברה הערבית היא פנימית).

כיתה י"א: ניתן לדווח את הציונים עבור הערכה חלופית.

לא חל שינוי בחוק מענה וסמלי שאלונים של המתווה הישן והן תואמים למיקודי תשפ"ב וכללי המענה של בחינות תשפ"ב.

אך יחול שינוי בסוגי השאלות במבחן, אשר יחולו שאלות מפה, קריקטורה, שאלות מקור, ניתוח וחשיבה מסדר גבוה. קישור – דוגמא לשאלות

חוק מענה בחינה במתווה הישן: קישור חוק מענה בגרות מתווה ישן

תוכנית לימודים מורחב (5 יחידות לימוד)

תכנית הלימודים בהוראת ההיסטוריה מעודדת את המורים/ות להצטרף לקהילת מורים למסלול המורחב בהוראת היסטוריה. תכנית מקנה לתלמידים דרכי החשיבה ודרכי למידה המאפשרים לתלמיד לממש את יכולותיו, ומעניקה לו כלים לרכישת מיומנויות דיסציפלינאריות ואינטרדיסציפלינריות.

מבנה תכנית הלימודים במורחב כדלקמן:

יחידה (3) + יחידה (5) בחינה חיצונית

יחידה (4) הערכה פנימית.

מיקוד תכנים לתכנית המורחב בהוראת היסטוריה: קישור

חוק מענה מורחב: קישור

תוכנית גפ"ן

מערכת החינוך הישראלית מטמיעה בשנת הלימודים תשפ"ד את תכנית הגפ"ן – גמישות ניהולית פדגוגית. בית הספר מקבל מעתה משאבים בסלים שונים לטובת העשייה החינוכית – לימודית, ויכול להתאים את הדגשים, ההצטיידות הבית ספרית ואת התוכניות אותם יפעיל לאוכלוסיית התלמידים והמורים ולקהילה בהם הם פועלים.

אחד השינויים המרכזיים עבורנו הוא שינוי מתווה ההדרכה. בחטיבות הביניים יהיה על מנהל בית הספר המעוניין בהדרכה בהיסטוריה, לרכוש את רצועת ההדרכה המתאימה לו (שמינית או רבע יום).

בחטיבה העליונה, הוחרגו מהגפ"ן ולפיכך אין צורך לרכוש הדרכה בהיסטוריה ואנו נספק את ההדרכה לבתי הספר.

הנושא השנתי בתשפ"ד: מיצוי ומצוינות

במהלך תשפ"ד נעסוק במפגשה ההדרכה ובהשתלמויות גם בנושא השנתי ובאופן יישומו בהוראת ולימוד היסטוריה. פרטים נוספים יפורסמו בהמשך.

קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרם

בתחילת שנת הלימודים תופץ ערכה הכוללת המלצות לפעולות כיתתיות בנושא "קידום אקלים מיטבי ומניעת אלימות וחרם". אנו מבקשים להמליץ כי במידה ויש בכך התאמה לתוכנית הלימודים, תשלבו תכנים וטקסטים הנוגעים לנושא זה, בתהליכי וההוראה הכיתתיים.

כוורת על יסודי

לנוחותכם פותחה פלטפורמה מקוונת בשם "הכוורת על יסודי", המציעה בכוורת יחידות א-סינכרוניות מקוונות, מושקעות וידידותיות. כל יחידה כוללת 3 שעות ללמידה עצמית בבית בכל זמן ומכל מקום, והמורה יכול לבחור לעצמו את התכנים שסייעו לו באופן מקצועי, תוך צבירת גמול.

הפלטפורמה פתוחה עבור כלל עובדי ההוראה כבר עכשיו, ובהדרגה עולים בה יותר ויותר תכנים העוסקים בהענקת כלים למורים לעקרונות פדגוגיים, תפיסות חינוכיות ומיומנויות כמו: לומד עצמאי, למידה בינתחומית ורב תחומית, חשיבה וחקר, רעיונות גדולים, SEL בתחומי הדעת, מיומנויות כתיבה, המורה כמנחה, מיומנויות 2030 ועוד.

ניתן ללמוד באמצעות הכוורת באחד מ-4 ערוצים:

א. **הערוץ הגמיש** - המורה בוחר יחידות לפי צרכיו, בליווי מנטור המסייע למורה בדרכו, ומהווה כתובת אנושית לתמיכה, ועידוד. מסלול זה כבר פתוח ללמידה החל מתחילת יולי!

ב. **הערוץ המשולב** - מסלול המשלב בין יחידות ותכנים הנלמדים במסגרות אחרות (השתלמויות בית ספריות, פסגות ומפמ"רים) ויחידות מתאימות בכוורת, או יחידות לבחירת המורה בכוורת. ניתן יהיה לשלב יחידות כוורת בהשתלמויות בית ספריות.

ג. **הערוץ הממוקד** - השתלמויות מקוונות מונחות של 30 שעות, לפי נושא/מסלול או תוכן מוגדר. מידע בנושא הערוצים הממוקדים בתחום הדעת ניתן לקבל מהמפמ"ר וצוות המדריכים.

ד. **למידה עצמית, ללא גמול** - פתוחה תמיד לכל מורה, 365 ימים בשנה 24/7.

לסרטון הסבר [לחצו כאן](#)
הרשמה לכוורת [לחצו כאן](#)

הנכם מוזמנים להיכנס ולהתרשם מהפלטפורמה והעושר שמתחיל להיווצר ועוד ילך ויגדל, וחוויות למידה חדשנית ומהנה.

אוכלוסיות מיוחדות

חוזר היבחנות בבחינות בגרות בהיסטוריה, לקויי למידה : יפורסם בהמשך

לשימושכם הנחיות להתאמת הערכת משימות מבוקרות לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים : [קישור](#)

ערכים ולמידה חברתית-רגשית בהוראת היסטוריה

הלמידה הרגשית חברתית יכולה לפתח אצל הלומד והלומדת ערכים ומיומנויות תוך אישיות של הכוונה עצמית ומודעות עצמית, וערכים ומיומנויות בינאישיות של מודעות חברתית, התנהלות חברתית ואוריינות גלובלית (מעורבות ויוזמה חברתית ופתיחות תרבותית).

תהליך החינוך וההוראה כולל בתוכו ידע, מיומנויות וערכים. שילוב ערכים ומיומנויות רגשיות וחברתיות מחזק את הלמידה, ויוצר תהליכים של צמיחה אישית – רגשית וערכית. הנחת היסוד שלנו היא כי תהליך הלמידה והתוכן הלימודי מעוררים בקרב המלמד/ת והלומד/ת תחושות, רגשות, אסוציאציות, חוויות אישיות ודילמות ערכיות, המשפיעות עליו/ה ועל הלמידה. שילוב ערכים ולמידה רגשית חברתית צריכים להיות חלק בלתי נפרד מההוראה בכיתות. – על מנת שהתלמידים יבטאו את רגשותיהם ומחשבותיהם בתהליך המפגש עם החומר הנלמד, יבררו את הערכים, הכישורים והמיומנויות, הנגזרים מהתוכן הנלמד, ויבדקו כיצד יוכלו לחזק בתוכם וליישם בחייהם את אותם ערכים וכישורים.

לפניכם מסמך משותף למזכירות הפדגוגית ולשפ"י בנושא למידה ערכית ורגשית חברתית ובו מחוונים לשילובה בתחומי הדעת : [למסמך](#)

תכנית הלימודים המחייבת בחטיבת הביניים

תכנית הלימודים לחטיבת הביניים כוללת נושאי חובה, נושאי בחירה וכן נושאים בין תחומיים. החלוקה מתבטאת באחוזים כדלקמן : 50% לימודי חובה, 20% לימודי בחירה, 30% למידה בין תחומית. על צוותי ההוראה ללמד נושאי החובה מתוך התכנית, גם אם הם מלמדים במסגרת

תכניות מיוחדות הכוללות הוראה בין תחומית או רב תחומית. נושאי הלימוד הנוספים הכלולים בתכנית, הם נושאי בחירה. כלומר מורים יכולים לבחור מה מתוכם ילמדו. מתוך כלל השעות באשכול זה, לפחות 50% יילמדו באופן דיסציפלינרי בהוראת היסטוריה. בתי ספר המעוניינים ללמד היקף שעות אינטרדיסציפלינרי מעבר ל-50% מכלל השעות, יגישו בקשה מיוחדת לאישור תכנית הלימודים על ידי הפיקוח המחוזי.

בכל תכנית יש להקפיד על כך שהתלמידים ירכשו את בסיס הידע והמיומנויות המתאימים לבני הגיל.

[תכנית הלימודים לחטיבת הביניים](#)

תכנית הלימודים המחייבת בתי ספר יסודי

תכנית הלימודים בהוראת היסטוריה, מחולקת לפי פרקי החובה בהיקף של 70% ופרקי הבחירה בהיקף של 30%. בית הספר רשאי לבחור ללמד מתוך 30% שהוגדרו כרשות או תכנים אחרים במקצועות מורשת, חברה ורוח לפי בחירתו. **ארגון הרכב הלומדים** (פרטני, קבוצות ומליאה) נועד לתמוך בלמידה תוך התחשבות במערכות היחסים בקבוצה, בסביבת הלמידה, במאפייני התכנים ובמטרות ההוראה, ובאופן המאפשר לכל לומד לממש את יכולותיו. הרכב משתנה של לומדים מאפשר להם התנסות במסגרות קבוצתיות שונות ומגביר את האפשרויות שלהם למוביליות חברתית.

[תכנית לימודים ליסודי](#)

[חלוקת נושאי חובה ובחירה](#)

בין תחומיות ורב תחומיות בהוראת היסטוריה

למידה בין תחומית ורב תחומית מאפשרת להרחיב את הידיעה, לגוון את ההוראה והלמידה ולהעשיר את עולמם של התלמידים. [תכנית גפ"ן](#) לחטיבות הביניים מעודדת את צוות ההוראה לבנות תכניות בין תחומיות ורב תחומיות בתחומי הדעת שלנו. מדריכי היסטוריה יסייעו למורים לבנות תכניות בית ספריות הכוללות גם למידה רב ובין תחומית.

יחידות הוראה לחטיבות הביניים :

יחידות ההוראה "יושבות" על גבי פלטפורמה דיגיטלית חדשנית, ובנויות על פי נושאי תכנית הלימודים בהיסטוריה. כל יחידת הוראה כוללת סדרה של כחמישה שיעורים הבנויים סביב [רעיון גדול](#). מורים ומדריכים מומחים בתחום הדעת בונים את היחידות המציעות פרטי הוראה לכל

פיקוח על הוראת היסטוריה בחברה הערבית

שיעור ונותנים רעיונות והשראה להוראה מעשירה. בכל פריט הוראה מוטמעות מיומנויות מרכזיות שאנו מבקשים להקנות לתלמידים, ערכים שהלימוד מזמן עיסוק בהם והצעות לפרקטיקות מגוונות להוראה. אתם מוזמנים לבחור, לפי [שיקול דעתכם](#), את המתאימים ביותר לתלמידים שלכם. לצד יחידות ההוראה עומד לרשותכם מחולל הוראה אליו תוכלו לגרור את הפריטים שבחרתם, לערוך אותם ולהפוך אותם לשיעורים מסוגים שונים: פנים אל פנים לצד שיעורים מקוונים ללמידה מרחוק סינכרונית וא-סינכרונית. את השיעורים שהכנתם תוכלו לשמור בסביבה אישית שלכם ולחזור אליהם בכל עת.

היחידות מדגישות את ההוראה הרב - תחומית המאפשרת גיוון ההוראה והעשרתה. נדרשת הזדהות אחידה של משרד החינוך. הכניסה ליחידות היא באמצעות הקישור:

- [יחידות ההוראה מתוקשבות לחטיבות הביניים.](#)

מערך ההדרכה בתשפ"ד

לרשותכם מערך הדרכה מגוון – מדריכים המתמחים בנושאים שונים בתוכנית הלימודים, מדריכים לשכבות הגיל השונות, לתוכניות ייחודיות, ולנתיבי התחדשות הלמידה, מדריכים מחוזיים, מדריכים המתמחים בהוראת היסטוריה לאוכלוסיות מגוונות.

הרשימה ופרטי ההתקשרות יעודכנו במהלך הקיץ באתר המפמ"ר.

כאמור, בתשפ"ד אין צורך להזמין מדריכי חטי"ע באמצעות מערכת הגפ"ן והשירות יינתן על ידינו לכלל בתי הספר.

קבוצות פייסבוק וואטסאפ מקצועיות למורי היסטוריה

לרשות המורים להידסטוריה עומדת:

- קבוצת פייסבוק סגורה.
- קבוצות וואטסאפ למורים בכל שכבות הגיל.

ההצטרפות לקבוצה מותנית בהזדהות מלאה - שם מלא ובית הספר. הקבוצות מהוות במה פעילה לדיונים מקצועיים, שיתוף חומרי למידה, העברת מידע ועדכון שוטף, כולל תקשורת בין המורים לבין עצמם.

חומרי לימוד המותרים בשימוש

ספרי הלימוד עימם אנו עובדים חייבים לעבור אישור מטעם משרד החינוך. בשוק מצויים ספרי לימוד שלא עברו הליך אישור, לטענת ההוצאה מאחר ו"פשוט לא הספיקו". המדובר בתירוצי סרק ואין להשתמש בספרים אלה. רשימת הספרים המאושרים מצויה [כאן](#)

ד

אתר המפמ"ר להיסטוריה

אתר המפמ"ר להיסטוריה מתעדכן תדיר ומהווה כלי עבודה עבור המורים. אנא הקפידו להיכנס לאתר לפחות אחת לשבוע. באתר – מוקדי הלמידה המחייבים; חומרי העשרה; הצעות למערכי שיעור; בחינות בגרות קודמות ולקחים מבדיקתן. כתובתנו: [קישור לאתר](#)

באיחולי הצלחה,

בברכה

מורשד מוחי אלדין

מפמ"ר היסטוריה בחינוך הערבי והבדואי

העתקים:

ד"ר טלי יניב, יו"ר המזכירות הפדגוגית .
מר יובל אוליבסטון, סגן יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהל אגף מורשת.
מר דוד גל, מנהל אגף הבחינות.
גב' אלה מוזס, מנהלת אגף על יסודי.
גב' עינת אוחיון, מנהלת אגף חברה, רוח ומרושת.
ד"ר שירין נטור חאפי, מנהלת אגף חינוך בחברה הערבית.